

**EUROPEISKA
UNIONENS RÅD**

**Bryssel den 3 mars 2004 (8.3)
(OR. en)**

6905/04

EDUC 43

LÄGESRAPPORT

från: Rådet

av den: 26 februari 2004

Föreg. dok. nr: 6236/04 EDUC 32 + COR 1

Komm. förslag nr: 14358/03 EDUC 168 – KOM (2003) 685 slutlig

Ärende: "UTBILDNING 2010" SNABBA REFORMER KRÄVS OM
LISSABONSTRATEGIN SKALL LYCKAS
Rådets och kommissionens gemensamma delrapport om genomförandet av det
detaljerade arbetsprogrammet för uppföljning av målen för
utbildningssystemen i Europa

Med anledning av Europeiska rådets uppdrag till rådet och kommissionen vid mötet i Barcelona i mars 2002 att rapportera till Europeiska rådets vårmöte 2004 om det faktiska genomförandet av det detaljerade arbetsprogrammet för 2010 för utbildningssystemen antog rådet och kommissionen bifogade gemensamma delrapport, som skall överlämnas till Europeiska rådet i Bryssel (den 25–26 mars 2004).

"UTBILDNING 2010"

SNABBA REFORMER KRÄVS OM LISSABONSTRATEGIN SKALL LYCKAS

**Rådets och kommissionens gemensamma delrapport
om genomförandet av det detaljerade arbetsprogrammet
för uppföljning av målen för utbildningssystemen i Europa**

INNEHÅLL

UTBILDNING 2010: HUVUDBUDSKAP FRÅN RÅDET OCH KOMMISSIONEN TILL EUROPEISKA RÅDET	4
INLEDNING: LISSABONSTRATEGINS AVGÖRANDE ROLL	7
AVSNITT I: YTTERLIGARE ÅTGÄRDER KRÄVS PÅ KORT TID.....	10
1.1 FRAMSTEG HAR GJORTS I DET EUROPEISKA SAMARBETET	11
1.1.1 <i>De första stegen för att genomföra arbetsprogrammet</i>	11
1.1.2 <i>Högre utbildning är avgörande för ett kunskapens Europa</i>	12
1.1.3 <i>De första konkreta resultaten av genomförandet av Köpenhamnsförklaringen</i>	14
1.1.4 <i>Behov att höja nivån och kvaliteten på rörligheten i utbildningen</i>	15
1.2 EUROPEISKA UNIONEN MÅSTE HINNA IFATT SINA HUVUDKONKURRENTER.....	16
1.3 MÅNGA VARNINGSSIGNALER KVARSTÅR	18
AVSNITT II: FRAMGÅNGENS TRE DRIVKRAFTER	22
2.1 FOKUSERA REFORMER OCH INVESTERINGAR PÅ NYCKELOMRÅDEN.....	22
2.1.1 <i>Mobilisera nödvändiga resurser på ett effektivt sätt</i>	23
2.1.2 <i>Göra lärar/instruktörsyrket attraktivare</i>	24
2.2 GÖRA LIVSLÅNGT LÄRANDE TILL KONKRET VERKLIGHET	24
2.2.1 <i>Globala, sammanhängande och gemensamma strategier</i>	24
2.2.2 <i>Koncentrera insatserna på utsatta grupper</i>	27
2.2.3 <i>Tillämpa gemensamma europeiska referenser och principer</i>	27
2.3 SKAPA ETT UTBILDNINGENS EUROPA	28
2.3.1 <i>Behovet av en europeisk ram för kvalifikationer</i>	28
2.3.2 <i>Öka rörligheten genom att undanröja hinder och aktivt främja den</i>	29
2.3.3 <i>Stärka den europeiska dimensionen i utbildningen</i>	30
AVSNITT III: HÖGRE PROFIL FÖR "UTBILDNING 2010"	31
3.1 ÖKA DET EUROPEISKA ARBETSPROGRAMMETS SYNLIGHET	31
3.2 GENOMFÖRA PROCESSEN PÅ ETT EFFEKTIVARE SÄTT	31
3.3 STÄRKA SAMARBETET OCH ÖVERVAKA FRAMSTEGEN.....	32
STATISTIKBILAGA	34

UTBILDNING 2010: HUVUDBUDSKAP FRÅN RÅDET OCH KOMMISSIONEN TILL EUROPEISKA RÅDET

1. Mänskliga resurser är Europeiska unionens främsta tillgång. De är helt avgörande för förmågan att skapa och överföra kunskap och en kritisk faktor för ett samhälles möjlighet till innovation. Investeringar i utbildning är av största vikt för unionens konkurrenskraft, hållbara tillväxt och sysselsättning och är därför en förutsättning för att man skall kunna uppnå de ekonomiska, sociala och miljömässiga mål som fastställdes i Lissabon för Europeiska unionen. Det är också väsentligt att stärka synergier och komplementariteten mellan utbildningen och andra politikområden, t. ex. sysselsättning, forskning och innovation samt makroekonomisk politik.
2. Rådet och kommissionen upprepar sin beslutsamhet att på medlemsstats- och EU-nivå arbeta för det överenskomna målet att före utgången av 2010 göra utbildningssystemen i Europa till en kvalitetsreferens i världsklass. Antagandet av referenspunkter på europeisk nivå inom fem nyckelområden är ytterligare ett bevis för utbildningsministrarnas avsikter. För att stödja medlemsstaternas ansträngningar bör insatser ske parallellt och omedelbart på följande tre prioriterade områden:

Fokusera reformer och investeringar inom det kunskapsbaserade samhällets nyckelområden

För att Europeiska unionen skall kunna bli den ledande kunskapsbaserade ekonomin i världen finns det ett akut behov att investera mer och effektivare i mänskliga resurser. Detta innefattar en högre investeringsnivå i den offentliga sektorn inom det kunskapsbaserade samhällets nyckelområden och, när så är lämpligt, en högre investeringsnivå i den privata sektorn, särskilt inom högre utbildning, vuxenutbildning och yrkesfortbildning.

Gemenskapsfinansiering, däribland strukturfonderna och utbildningsprogrammen, bör spela en allt viktigare roll för att stödja utvecklingen av humankapitalet.

Göra livslångt lärande till konkret verklighet

Det behövs sammanhängande och övergripande nationella strategier för livslångt lärande.

I detta sammanhang är det nödvändigt att främja effektivare partnerskap mellan nyckelaktörerna och då även företagen, arbetsmarknadens parter och utbildningsanstalter på alla nivåer. I dessa strategier bör ingå erkännande av tidigare lärande samt skapande av studiemiljöer som är öppna, attraktiva och tillgängliga för alla, särskilt för missgynnade grupper. Utarbetande av gemensamma europeiska referenser och principer bör prioriteras och genomföras i enlighet med nationella förhållanden och inom medlemsstaternas behörighet.

Skapa ett utbildningens Europa

Det behöver utarbetas en europeisk ram, på grundval av nationella ramar, som kan utgöra en gemensam referens för erkännande av kvalifikationer och meriter. För att en europeisk arbetsmarknad och europeiskt medborgarskap skall kunna utvecklas måste utbildnings- och examensbevis erkännas överallt i Europa. Medlemsstaterna bör också vidta lämpliga åtgärder för att avlägsna hindren för rörlighet och ge nödvändigt finansiellt stöd i samband med och utanför gemenskapsprogrammen.

3. Vissa framsteg har gjorts, exempelvis antagandet av programmen "Erasmus Mundus" och "eLearning" och det fördjupade europeiska samarbetet på yrkesutbildningsområdet och inom högre utbildning. Även om det också gjorts framsteg på nationell nivå finns det brister på viktiga områden som t. ex. det begränsade deltagandet i livslångt lärande. Övergången till det kunskapsbaserade samhället är både en utmaning och ett tillfälle för de nya medlemsstaterna. Genom sitt engagemang för och erfarenhet av reformer bidrar de till framsteg inom hela EU.

4. Mot bakgrund av de överväganden som nämns ovan och som ett bidrag till Lissabonmålen bör reformtakten inom utbildningssystemen ökas. Vidare bör "Utbildning 2010" beaktas vid utformningen av nationell politik. I detta övergripande sammanhang understryker rådet och kommissionen den vikt de fäster vid nästa generation utbildningsprogram. Rådet och kommissionen kommer vartannat år att rapportera till Europeiska rådet om framstegen med genomförandet av arbetsprogrammet "Utbildning 2010".

INLEDNING: LISSABONSTRATEGINS AVGÖRANDE ROLL

Vid Europeiska rådet i Lissabon i mars 2000 erkände stats- och regeringscheferna att *"Europeiska unionen står inför en genomgripande förändring till följd av globaliseringen och utmaningarna från en ny kunskapsstyrd ekonomi"* och fastställde ett viktigt strategiskt mål för 2010 *"att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning"*. Det betonade att detta skulle kräva inte bara en *"radikal omvandling av den europeiska ekonomin"* utan även ett *"djärvt program för att modernisera de sociala välfärds- och utbildningssystemen"*.

Utbildningspolitiken är grunden för att skapa och överföra kunskap och är en avgörande faktor för ett samhälles möjlighet till innovation. Den är därför en central faktor i denna nya dynamik och kompletterar och skapar synergieffekter med andra områden där gemenskapen vidtar åtgärder, t.ex. sysselsättning, social integration, forskning och innovation, kultur och ungdomspolitik, näringslivspolitik, informationssamhället, ekonomisk politik och den inre marknaden. Utbildningen tjänar på att dessa områden utvecklas, och de bidrar i sin tur till att stärka effekterna av denna utveckling. Detta innebär att utbildningssystemens roll erkänns, eftersom de hör samman med större ansvar och växande behov av modernisering och omvandling, särskilt mot bakgrund av EU:s utvidgning.

Mänskliga resurser är unionens främsta tillgång och det erkänns nu att investeringar på detta område är avgörande för tillväxt och produktivitet, på samma sätt som investeringar i kapital och utrustning. Enligt uppskattningar innebär en ökning av befolkningens genomsnittliga utbildning med ett år en tillväxtökning på 5 % på kort sikt och ytterligare 2,5 % på lång sikt¹. Det har redan visat sig på många sätt att utbildning har positiva effekter på sysselsättning², hälsa, social integration och aktivt medborgarskap.

¹ Meddelande från kommissionen "Effektiva utbildningsinvesteringar – en nödvändighet för EU". KOM(2002) 779 av den 10 januari 2003 (dok. 5269/03).

² Arbetslösheten minskar med högre utbildningsnivåer. Det resulterar i en minskning av därmed sammanhängande ekonomiska och sociala kostnader. På samma sätt, ju högre utbildningsnivåer, desto högre är sysselsättningen inom den arbetande befolkningen.

Om unionen skall kunna ha bättre resultat än sina konkurrenter i den kunskapsbaserade ekonomin är det ytterst viktigt att den investerar mer och effektivare i utbildning. Detta konstaterande är så mycket mer relevant som de nya utmaningar som det kunskapsbaserade samhället och ekonomin medför kommer att öka under de kommande åren. Inför det faktum att medellivslängden sannolikt kommer att öka och ekonomiska och tekniska förändringar sker allt snabbare, måste människor fortsätta att uppdatera sin kompetens och sina kvalifikationer allt oftare. Att främja möjligheterna till anställning och rörlighet inom en öppen europeisk arbetsmarknad som ett komplement till den inre marknaden för varor och tjänster måste vara en prioritering och detta ställer nya krav på utbildningen. Samtidigt genererar det kunskapsbaserade samhället nya behov när det gäller social sammanhållning, aktivt medborgarskap och personlig utveckling som utbildning på ett väsentligt sätt kan bidra till att uppfylla.

I detta sammanhang antogs vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 tre strategiska mål (och 13 delmål) för utbildningssystemen, där man fokuserar på kvalitet, tillgänglighet och öppenhet mot omvärlden¹. I mars 2002 godkände Europeiska rådet vid sitt möte i Barcelona arbetsprogrammet för genomförandet av dessa mål² och uppmanade till närmare samarbete på områdena högre utbildning och yrkesutbildning. Arbetsprogrammet utgör den strategiska referensramen för utveckling av utbildningspolitiken på gemenskapsnivå i syfte att senast år 2010 se till att Europas utbildningssystem är en "*kvalitetsreferens för hela världen senast 2010*".

Detta gemensamma dokument från rådet och kommissionen är ett svar på begäran av Europeiska rådet i Barcelona om en rapport angående genomförandet av arbetsprogrammet om målen i mars 2004³. I denna rapport beskrivs de framsteg som hittills gjorts, fastställs de utmaningar som väntar och föreslås åtgärder som måste vidtas om de fastställda målen skall kunna uppnås.

¹ Rådets (utbildning) rapport till Europeiska rådet om "Konkreta framtidsmål för utbildningssystemen" (dok. 5980/01),
<http://register.consilium.eu.int/pdf/su/01/st05/05980s1.pdf>.

² Detaljerat arbetsprogram för uppföljningen av målen för utbildningssystemen i Europa (EGT C 142, 14.6.2002),
<http://ue.eu.int/newsroom/related.asp?BID=75&GRP=4280&LANG=1>.

³ Punkt 43 i slutsatserna från Europeiska rådets möte i Barcelona den 15–16 mars 2002 (dok. SN 100/1/02 REV 1).

Med tanke på behovet att integrera en utbildningspolitik som bidrar till att Lissabonstrategins mål kan uppnås, behandlas i denna gemensamma rapport genomförandet av rekommendationen och handlingsplanen för rörlighet¹, rådets resolution om livslångt lärande² och ministerförklaringen från Köpenhamn om "närmare europeiskt samarbete i fråga om yrkesutbildning"³. Den bygger också på uppföljningen av ett antal meddelanden från kommissionen, särskilt de som gäller det brådskande behovet av att investera mer och effektivare i mänskliga resurser⁴, universitetens roll i kunskapens Europa⁵, nödvändigheten av att värdera forskaryrket i Europa⁶ och jämförelser av prestanda inom utbildning i Europa och i resten av världen.

¹ Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 10 juli 2001 om rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, volontärer, lärare och utbildare (EGT L 215, 9.8.2001) och handlingsplanen för rörlighet (EGT C 371, 23.12.2000).

² Rådets resolution om livslångt lärande av den 27 juni 2002, EGT C 163, 9.7.2002.

³ Förklaring framlagd av utbildningsministrarna och kommissionen vid deras möte i Köpenhamn den 29–30 november 2002 om främjande av ett närmare europeiskt samarbete i fråga om yrkesutbildning (http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/index_en.html). Förklaringen grundar sig på en resolution från rådet (utbildning) av den 19 december 2002 i samma fråga (EGT C 13, 18.1.2003).

⁴ Kommissionens meddelande "Effektiva utbildningsinvesteringar – en nödvändighet för EU". KOM(2002) 779, 10.1.2003 (dok. 5269/03).

⁵ Kommissionens meddelande "Universitetens roll i kunskapens Europa". KOM(2003) 58 slutlig, 5.2.2003 (dok. 5355/03).

⁶ Kommissionens meddelande "Forskare inom det europeiska området för forskningsverksamhet: ett yrke med många karriärmöjligheter". KOM(2003) 436, 18.7.2003 (dok. 12420/03).

AVSNITT I: YTTERLIGARE ÅTGÄRDER KRÄVS PÅ KORT TID

Som nyligen betonades vid Europeiska rådets möte i Bryssel i oktober 2003¹ är utvecklingen av mänskliga resurser en förutsättning för att tillväxten i EU ska främjas, särskilt genom ökade investeringar i utbildning och bättre integration med social- och sysselsättningspolitiken. På liknande sätt betonas i riktlinjerna för sysselsättningen, som antogs av Europeiska rådet i juni 2003², utvecklingen av humankapitalet och livslångt lärande. I rapporten helt nyligen från specialgruppen för sysselsättningen, med Wim Kok som ordförande, betonades att Europeiska unionen riskerar att inte uppnå det ambitiösa mål som fastställdes i Lissabon till 2010 och att det krävs fler och effektivare investeringar i humankapital.

Att ändra dessa utbildningssystem är en process på medellång eller till och med lång sikt. De debatter och reformer som redan ägt rum i (de nuvarande och framtida) medlemsstaterna i Europeiska unionen visar att de som ansvarar för utbildning, däribland arbetsmarknadens parter, håller på att organisera sig för att kunna möta de problem de står inför. De har börjat anpassa sina system och regler till utmaningarna i en ekonomi och ett samhälle baserat på kunskap. I detta sammanhang måste det erinras om att de (nuvarande och framtida) medlemsstaterna har olika utgångslägen och att de genomförda reformerna återspeglar olika nationella verkligheter och prioriteringar.

Eftersom det bara är två år sedan arbetsprogrammet antogs är det ännu inte möjligt att mäta exakt hur stora framsteg som gjorts. Å andra sidan är det möjligt, och i det här läget mycket viktigt, att bedöma hur mycket som kvarstår att göra för att man skall kunna nå de ambitiösa men realistiska mål som fastställdes gemensamt. Tillgängliga rapporter och indikatorer pekar mot samma slutsats, nämligen att om utbildningsmålen skall uppnås bör reformtakten ökas. Det finns fortfarande alltför många brister som hindrar möjligheterna till utveckling i unionen. Detta är desto viktigare eftersom reformernas inverkan på utbildningssystemen tar tid för att nå fram och måldatum 2010 är inte så avlägset. De framtida medlemsstaterna måste dessutom i många fall göra stora framsteg när det gäller att utveckla en ekonomi och ett samhälle baserat på kunskap. Det är väsentligt att de deltar till fullo i arbetsprogrammet och de behöver stödjas i denna strävan.

¹ Punkt 19 i slutsatserna från Europeiska rådet i Bryssel den 16–17 oktober 2003 (dok. SN 300/03).

² Rådets beslut av den 22 juli 2003 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (EUT L 197, 5.8.2003).

1.1 Framsteg har gjorts i det europeiska samarbetet

1.1.1 De första stegen för att genomföra arbetsprogrammet

I arbetsprogrammet om utbildningssystemens mål fastställs, på ett mer strukturerat sätt än tidigare, ett område för samarbete mellan 31 europeiska länder¹ och det involverar de berörda aktörerna (företrädare för det civila samhället och den europeiska arbetsmarknadens parter) och internationella organisationer (t.ex. OECD, Unesco och Europarådet).

Programmet täcker alla system och alla nivåer av utbildning och beaktar nya politiska initiativ, särskilt de nyligen antagna programmen Erasmus Mundus² och e-lärande³ och främjar utbildning i främmande språk och språklig mångfald⁴.

Arbetsgrupper har inrättats i omgångar sedan andra halvåret 2001 för att genomföra de gemensamma målen. Denna första fas var nödvändig för att kartlägga prioriterade områden, inventera befintlig erfarenhet, utarbeta en preliminär förteckning över indikatorer för att mäta framsteg och för att säkerställa att alla berörda parter var överens om vad som skulle göras. Med detta som grund har de flesta av arbetsgrupperna samlat in och valt ut exempel på bästa praxis från den politik och den strategi som tillämpats i olika länder. Dessa exempel kommer att undersökas senare i syfte att identifiera framgångsfaktorer. Sådana exempel kommer att ges stor spridning och tjäna som ett stödverktyg för politikutvecklingen på nationell nivå.

¹ De 15 medlemsstaterna och, till följd av ministerförklaringen i Bratislava i juni 2002, de tio anslutande länderna, de tre kandidatländerna och tre EFTA/EES-länder (Island, Liechtenstein och Norge).

² Europaparlamentets och rådets beslut om ett program för att höja kvaliteten i den högre utbildningen och främja interkulturell förståelse genom samarbete med tredje land (Erasmus Mundus) (2004–2008). EGT L 345, 31.12.2003.

³ Europaparlamentets och rådets beslut av den 5 december 2003 om antagande av ett flerårigt program (2004–2006) för en effektiv integrering av informations- och kommunikationsteknik (IKT) i de europeiska utbildningssystemen (eLearning-programmet). EGT L 345, 31.12.2003.

⁴ Främjande av språkinlärning och språklig mångfald. En handlingsplan 2004–2006 KOM (2003) 449, 24.7.2003 (dok. 11834/03).

Indikatorer och europeiska referensnivåer ("benchmarks") ingår bland de instrument i den öppna samordningsmetoden som är betydelsefulla för arbetsprogrammet "Utbildning 2010"¹.

Utbildningsministrarna tog ett viktigt steg i maj 2003 genom att enas om fem europeiska riktmärken som skall uppnås senast 2010, samtidigt som de betonade att de inte definierar nationella mål eller föreskriver beslut som skall fattas av nationella regeringar.² Några länder har överfört dessa till nationella mål som ett bidrag till uppnåendet av de europeiska referensnivåerna.

Rådet och kommissionen betonar att nationella åtgärder måste förstärkas på viktiga områden inom "Utbildning 2010" och att det krävs starkare gemenskapsinsatser, i synnerhet genom utbyte av bästa metoder, till stöd för de nationella insatserna.

1.1.2 Högre utbildning är avgörande för ett kunskapens Europa

Eftersom den högre utbildningssektorn befinner sig vid skiljelinjen mellan forskning, utbildning och innovation är den en viktig aktör i en ekonomi och ett samhälle baserade på kunskap och en avgörande faktor för Europeiska unionens konkurrenskraft. Inom den europeiska högre utbildningssektorn bör man därför sträva efter spetskompetens och bli en global kvalitetsreferens för att kunna konkurrera med de bästa i världen.

Det finns flera nyckelfrågor där det gjorts eller håller på att göras väsentliga framsteg inom Bolognaprocessen. Vid mötet i Berlin³ nyligen fastställde ministrarna från de deltagande länderna flera prioriteringar på kort sikt för att öka dynamiken i arbetet mot målet att senast 2010 skapa ett europeiskt område för högre utbildning. För det första – ministrarna från de deltagande länderna

- åtog sig att stödja en vidareutveckling av kvalitetssäkring på institutionell, nationell och europeisk nivå och betonade behovet av att utarbeta gemensamma kriterier och metoder på detta område,

¹ Vid Europeiska rådets möte i Bryssel i mars 2003 betonades vikten av "användning av riktmärken för att fastställa de bästa metoderna och säkerställa en effektiv och verkningsfull investering i mänskliga resurser".

² Rådets slutsatser av den 5 maj 2003 om referensnivåer för genomsnittliga resultat i Europa inom allmän utbildning och yrkesutbildning (referensvärden). EGT C 134, 7.6.2003.

³ Genomförande av det europeiska området för högre utbildning. Kommuniké från konferensen med ministrarna med ansvar för högre utbildning i Berlin den 19 september 2003.

- åtog sig att påbörja genomförandet av en examensstruktur i två steg senast 2005. I detta sammanhang påbörjade de också utarbetandet av en övergripande ram för kvalifikationer för det europeiska området för högre utbildning,
- underströk betydelsen av Lissabonkonventionen om erkännande av bevis¹ som skall ratificeras av alla länder som deltar i Bolognaprocessen,
- fastställde målet att alla studerande som examineras från och med 2005 automatiskt och gratis skall erhålla tilläggsdiplomet.

Ministrarna underströk också vikten av att stärka synergin mellan det europeiska området för högre utbildning och det europeiska forskningsområdet. Slutligen enades de om att övervaka framstegen i alla deltagande länder.

Fastän dessa framsteg är mycket viktiga bör man komma ihåg att den högre utbildningssektorns roll i Lissabonstrategin går längre än det reformprogram som påbörjades genom Bolognaprocessen. Universitetens² roll täcker så olika och viktiga områden som utbildning av lärare och framtida forskare, deras rörlighet inom Europeiska unionen, kulturens plats, vetenskap och europeiska värderingar i världen, en utåtriktad inställning till företagssektorn, regionerna och samhället i allmänhet, införlivande av sociala och medborgarinriktade dimensioner i kurserna. Med meddelandet "Universitetens roll i kunskapens Europa"³ inledde kommissionen ett samråd mellan alla aktörer inom universiteten om nyckelfrågorna finansiering, institutionernas mångfald avseende funktioner och prioriteringar, inrättande av centrum för spetskompetens, karriärmöjligheter samt arbete i nätverk. Kommissionen kommer att meddela sina slutsatser och förslag till högre utbildning i Europa under första halvåret 2004.

¹ Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen.

² *Universitet* avser alla typer av institutioner för högre utbildning, enligt nationell lagstiftning eller praxis, som erbjuder utbildnings- eller examensbevis på den nivån oavsett vad dessa institutioner kallas i medlemsstaterna.

³ Kommissionens meddelande "Universitetens roll i kunskapens Europa", KOM (2003) 58 slutlig av den 5 februari 2003 (dok. 5355/03).

1.1.3 De första konkreta resultaten av genomförandet av Köpenhamnsförklaringen

Yrkesutbildning spelar en viktig roll för att uppnå Lissabonmålen när det gäller att ge människor den kunskap och de kvalifikationer som motsvarar de snabbt föränderliga behoven på dagens arbetsmarknad. Yrkesutbildningens mångfald och särskilda karaktär, utbildningssystemen och bestämmelserna i Europa utgör särskilda utmaningar när det gäller insyn, kvalitet och erkännande av kompetens och kvalifikationer. I synnerhet är rörligheten inom yrkesutbildningen fortfarande liten jämfört med den högre utbildningen.

Köpenhamnsförklaringen, som antogs av ministrarna i 31 europeiska länder, arbetsmarknadens parter i Europa och kommissionen gav i november 2002 ny stimulans till det europeiska samarbetet på detta område för att ta itu med dessa frågor ur det livslånga lärandets perspektiv. Det första året av intensivt samarbete har gett konkreta preliminära resultat. Ett förslag till en enhetlig europeisk ram för tydlighet i kvalifikationer och meriter (det nya "Europass") som rationaliserar de befintliga verktygen lades fram av kommissionen i december 2003¹ och det kommer att diskuteras av rådet och Europaparlamentet under de kommande månaderna.

En gemensam ram för kvalitetssäkring där det ingår en gemensam kärna med kvalitetskriterier och en enhetlig uppsättning indikatorer har också utarbetats. Man har lagt grunden till ett europeiskt system för överföring av studiemeriter för yrkesutbildning för att främja rörligheten. Slutligen har det också utarbetats ett utkast till en uppsättning gemensamma europeiska principer för validering av icke-formellt och informellt lärande.

Trots denna viktiga utveckling på europeisk nivå och de betydande ansträngningar som gjorts på nationell nivå för att förbättra yrkesutbildningsbanans profil och status är kvaliteten på yrkesutbildningen fortfarande mycket olika i hela Europa. Samtidigt står många sektorer inför en brist på utbildade och kvalificerade anställda. Det krävs en extra insats för att göra yrkesutbildning lika attraktivt för ungdomar som vanlig utbildning. Den dynamik som redan uppnåtts behöver stödjas av aktörer på alla nivåer, även arbetsmarknadens parter, som delar ansvaret för att Lissabonmålen uppnås på detta område.

¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om en enhetlig ram för tydlighet i kvalifikationer och meriter (Europass). KOM (2003) 796 slutlig av den 17 december 2003 (dok. 5032/04).

1.1.4 Behov att höja nivån och kvaliteten på rörligheten i utbildningen

De nationella rapporter, vilka sänts som ett led i genomförandet av rekommendationen om rörlighet¹, visar vilka ansträngningar länderna gjort för att främja rörlighet och då även avlägsnande av (administrativa eller rättsliga) hinder. Dock har bara vissa medlemsstater klart definierade strategier för rörlighet eller samordningsstrukturer. Dessa bör utgöra exempel på bästa metoder för andra medlemsstater när de skall utarbeta sina åtgärder för rörlighet.

Trots stadig förbättring inom och utanför gemenskapsprogrammen är fortfarande antalet personer som deltar i rörligheten mycket begränsat. Enligt siffror som täcker enbart gemenskapsprogrammen uppgår antalet studerande som deltar i Erasmus till 120 000 per år (vilket utgör mindre än en procent av studerandepopulationen).

Deltagandenivån inom yrkesutbildning och bland lärare och utbildare är proportionellt ännu bristfälligare: under 2002 deltog omkring 40 000 personer i ett system för rörlighet som finansierades inom Leonardo da Vinci-programmet och omkring 5 000 lärare – alla nivåer inkluderade – utnyttjade rörlighetstipendier inom Comenius.

En av orsakerna till dessa brister är att det fortfarande – trots aktuella framsteg – finns flera rättsliga och administrativa hinder, i synnerhet när det gäller socialt skydd, beskattning och erkännande av studieperioder, utbildningsbevis och kvalifikationer för akademiska ändamål eller yrkesändamål. Vidare hindrar bristen på finansiering och en olämplig organisatorisk ram fortfarande rörligheten för de studerande och ännu mer för ungdomar inom yrkesutbildningen och för lärare och utbildare.

¹ Rapport från kommissionen om uppföljningen av Europaparlamentets och rådets rekommendation av den 10 juli 2001 om rörlighet inom gemenskapen för studerande, personer som genomgår yrkesinriktad utbildning, volontärer, lärare och utbildare (KOM (2004) 21 av den 23 januari 2004) (dok. 5780/04).

1.2 Europeiska unionen måste hinna ifatt sina huvudkonkurrenter

Enligt aktuella analyser¹ ligger Europeiska unionen som helhet efter USA och Japan vad gäller nivåerna på investeringar² i den kunskapsbaserade ekonomin, även om vissa medlemsstater har nivåer som är jämförbara med eller bättre än dessa två länders. När det gäller prestandan³ i den kunskapsbaserade ekonomin släpar EU också efter USA men ligger före Japan. Förhållandena förbättrades under andra hälften av 1990-talet men EU behöver öka insatserna för att kunna överbrygga avståndet till USA senast 2010.

– *Brist på investeringar i mänskliga resurser*

Europeiska rådet i Lissabon uppmanade medlemsstaterna att " investeringar per capita i mänskliga resurser bör väsentligt ökas år för år". Under 2000 var de totala offentliga investeringarna i utbildning 4,9 % av BNP i EU, jämförbart med 5,0 % i USA och 3,6 % i Japan.

EU lider av underinvestering från den privata sektorn, framförallt inom högre utbildning och fortbildning vilket delvis speglar strukturskillnader i utbildningsfinansieringen. Jämfört med EU är de privata investeringarna i utbildningsanstalter i USA fyra gånger högre (2,2 % av BNP jämfört med 0,6 %) och två gånger högre i Japan (1,2 %). Utgifterna per student är dessutom större i USA än i flertalet EU-länder på alla nivåer i utbildningssystemet. Skillnaden är störst inom högre utbildning: USA satsar mellan två och fem gånger mer per student än EU-länderna.

¹ Mot ett europeiskt område för forskning, nyckelsiffror 2003–2004.

Europeiska kommissionen, generaldirektoratet för forskning.

² I den sammansatta indikatorn för investeringar ingår underindikatorer avseende investeringar i forskning och utveckling, antal forskare och vetenskap och teknik, doktorsgrader per capita, investeringar i utbildning, deltagande i livslångt lärande, e-förvaltning och fast bruttoinvestering.

³ I den sammansatta indikatorn för prestandan ingår följande delar: övergripande arbetsproduktivitet, vetenskapliga och tekniska prestationer, e-handel och utbildningsnivåer.

– *För få personer som tar högre examina*

För att EU skall kunna konkurrera i den kunskapsbaserade ekonomin behöver EU också tillräckligt många personer med högre examina från sådan utbildning som på lämpligt sätt är anpassad till forskningssektorns och arbetsmarknadens behov. Det faktum att utbildningen på gymnasienivå halkar efter påverkar också nivån på den högre utbildningen. I genomsnitt har 23 % av männen och 20 % av kvinnorna i åldern 25–64 år högre utbildning. Denna siffra är avsevärt lägre än för Japan (36 % av männen och 32 % av kvinnorna) och USA (37 % av den sammanlagda befolkningen).

– *EU är mindre attraktivt än sina konkurrenter*

Utbildningsministrarna har satt upp målet att göra EU till "*det högst prioriterade målet för studerande, vetenskapsmän och forskare från andra regioner i världen*"¹. EU är, tillsammans med USA, den enda regionen i världen som är nettomottagare när det gäller rörlighet, men en majoritet av studenterna från Asien och Sydamerika väljer att studera i USA. Till helt nyligen fanns det mer än dubbelt så många europeiska studenter i USA som det finns amerikanska studenter i EU.

De förra tar normalt examen vid värduниверситетet, oftast på avancerade nivåer eller i naturvetenskapliga och tekniska ämnen. De senare kommer till Europa för en kortare tid, som del av sin universitetskurs, vanligen på ett tidigt stadium i utbildningen och oftast för att studera humanistiska eller samhällsvetenskapliga ämnen.

EU "producerar" fler personer med universitetsexamen och fler doktorer i naturvetenskap och teknik än USA och Japan (25,7 % av det totala antalet personer med examen från högre utbildning för EU jämfört med 21,9 % för Japan och 17,2 % för USA). Samtidigt är andelen forskare i den aktiva befolkningen mycket lägre i EU (5,4 forskare per 1000 personer år 1999) än i USA (8,7) och Japan (9,7), särskilt i privata företag. Detta beror på att forskare beslutar att byta yrke² (vilket är fallet när det gäller så många som 40 % av nydisputerade doktorer). Dessutom är den europeiska arbetsmarknaden mycket mer begränsad för forskare, som lämnar EU för att arbeta någon annanstans, främst i USA där karriärmöjligheterna och arbetsvillkoren är bättre.

¹ Detaljerat arbetsprogram för uppföljningen av målen för utbildningssystemen i Europa. EGT nr C 142, 14.6.2002.

² Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet "Forskare inom det europeiska området för forskningsverksamhet – ett yrke med många karriärmöjligheter". KOM (2003) 436 av den 18 juli 2003 (dok. 12420/03).

1.3 Många varningssignaler kvarstår

Fastän EU som helhet har gjort stora framsteg inom flera områden, visar en analys av situationen att det finns stora brister inom andra områden som måste åtgärdas om de gemensamma målen ska kunna uppnås¹.

– *Alltför många lämnar skolan i förtid*

EU har prioriterat åtgärder för att förhindra att unga lämnar skolan i förtid. Under 2002 hade nära 20 % av alla ungdomar i åldern 18–24 år i EU lämnat skolan i förtid och befann sig i kunskapssamhällets utkanter (motsvarande siffra för de anslutande länderna uppgick till 8,4 %). Utbildningsministrarna har kommit överens om att få ned denna siffra till 10 % före år 2010. Fastän stora framsteg redan har skett och det finns anledning till optimism måste de flesta av medlemsstaterna fortsätta med sina insatser för att nå målet på detta område.

– *Alltför få kvinnor studerar naturvetenskap och teknik*

Vid Europeiska rådets möte i Stockholm i mars 2001 betonades nödvändigheten av att uppmuntra ungdomar, särskilt flickor, att intressera sig för naturvetenskapliga och tekniska yrken. Mycket av EU:s kapacitet för forskning och innovation hänger på detta. Rådet har fastställt två mål: att öka antalet studerande inom dessa områden med 15 % före 2010 och att åtgärda obalansen mellan kvinnor och män. Det första målet kan troligen uppnås, men för att uppnå det andra krävs mer arbete: i EU-länderna finns det för närvarande 2–4 gånger fler män än kvinnor i naturvetenskapliga och tekniska yrken.

¹ Grundar sig på senast tillgängliga uppgifter (2000, 2001, 2002). Se statistikbilagan och, för mer fullständiga uppgifter, kommissionens arbetsdokument, dok. 5648/04 (SEK (2004) 73).

– *Att fullfölja gymnasieutbildningen*

Att fullfölja gymnasieutbildningen blir allt viktigare inte bara för att med framgång komma in på arbetsmarknaden utan även för att ge de studerande tillgång till de tillfällen att lära och utbilda sig som erbjuds inom den högre utbildningen och fortbildningen. Medlemsstaterna enades därför om att före 2010 skall åtminstone 85 % av 22-åringarna i Europeiska unionen ha avslutat gymnasieutbildning.

Nuvarande antal som avslutar gymnasieutbildning i EU uppgick till 76 % under 2002. Införlivandet av de anslutande länderna, där antalet som avslutar gymnasiet uppgår till 90 %, förbättrar något EU:s medeltal till 78,8 %. Om den nuvarande trenden kan bibehållas bör medlemsstaterna vara på rätt spår för att uppnå sitt mål 2010.

– *Närmare 20 % av ungdomarna får aldrig grundläggande färdigheter*

Alla behöver vissa grundläggande färdigheter för att kunna lära sig mer, arbeta och utvecklas i ett samhälle och en ekonomi baserade på kunskap. Dock, när det gäller grundläggande läsfärdigheter, beräknade¹ OECD att år 2000 uppnådde 17,2 % av ungdomar under 15 år i EU:s nuvarande medlemsstater endast den lägsta prestationsnivån. EU har fortfarande långt kvar till det mål som medlemsstaterna fastställt, nämligen att minska denna siffra med 20 % före år 2010.

En viss ökning av antalet främmande språk som elever på allmän gymnasienivå studerar har dock observerats. I början av 90-talet var siffran 1,2 språk per elev, år 2000 var det 1,5. Det återstår mycket att göra för att nå målet att garantera att alla elever/studerande lär sig minst två främmande språk i enlighet med vad som fastställdes av Europeiska rådet i Barcelona 2002. Denna siffra ger emellertid ingen indikation angående den faktiska kvaliteten på språkundervisning och språkinläring. För att fylla denna lucka håller kommissionen i samarbete med medlemsstaterna på att utarbeta en indikator för språklig kompetens enligt kraven från Europeiska rådet i Barcelona.

¹ Resultat från OECD:s PISA-undersökning 2000.

– *För få vuxna deltar i livslångt lärande*

I det kunskapsbaserade samhället måste människorna löpande uppdatera och förbättra sina kunskaper och färdigheter och lärandet måste ske på ett så varierat sätt som möjligt. En analys av de nationella bidrag som erhållits som en uppföljning av rådets resolution om livslångt lärande¹ bekräftar de framsteg och brister som redan observerats i samband med analysen av de nationella handlingsplanerna för sysselsättning² och i den aktuella rapporten från specialgruppen för sysselsättningen. I många länder är vissa länkar i det livslånga lärandets kedja otillräckligt utarbetade³.

De brister som måste åtgärdas beror ofta på att man i alltför hög grad inriktar sig på kraven för anställbarhet, eller enbart på att ge hjälp till dem som inte har fullgjort en grundläggande utbildning. Detta kan motiveras, men utgör inte i sig en strategi för livslångt lärande som verkligen är integrerad, sammanhängande och tillgänglig för alla.

För att nå målet att 12,5 % av antalet vuxna deltar i fortbildning och yrkesutbildning krävs det särskild uppmärksamhet i de flesta (nuvarande och framtida) medlemsstater. Antalet deltagande 2002 har beräknats till 8,5 % i EU, dvs. en ökning på endast 0,1 % jämfört med 2001, och till endast 5,0 % i de anslutande länderna. Denna siffra, som ökat stadigt sedan mitten av 90-talet, har dessutom legat stilla de senaste åren.

– *Risk för brist på kvalificerade lärare och utbildare*

I genomsnitt 27 % av grundskolelärarna och 34 % av gymnasielärarna i EU är över 50 år. Före 2015 beräknas det att över en miljon grundskole- och gymnasielärare behöver rekryteras och således utbildas. Denna omfattande förnyelse av lärarkåren i de flesta av länderna är både en stor utmaning och en möjlighet.

¹ Detta är nationella rapporter om genomförandet av resolutionen om livslångt lärande. Det finns en sammanfattning tillgänglig på följande adress

http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/et_2010_html.

² Meddelande från kommissionen till rådet "Utkast till gemensam sysselsättningsrapport 2003–2004" (KOM(2004) 24 av den 21 januari 2004) (dok. 5620/04).

³ Detta är särskilt fallet angående samordningen mellan alla berörda parter, utarbetandet av flexibla inlärningsvägar och broar mellan olika utbildningssystem, en permanent inlärningskultur från tidigaste möjliga ålder, offentlig-privata partnerskap samt lärande på arbetsplatsen.

Men människor köar inte för att skaffa detta yrke, och det är mycket möjligt att vissa länder kommer att stå inför en mycket stor brist på kvalificerade lärare och utbildare vilket OECD nyligen betonade¹. Denna situation ger anledning till frågor angående möjligheten att locka till sig och behålla de bästa begåvningarna genom stödjande karriärstrukturer och behovet av högkvalitativ fortbildning för att förbereda lärare för deras föränderliga roller.

¹ "Education at a glance:OECD indicators" (2003 års upplaga).

AVSNITT II: FRAMGÅNGENS TRE DRIVKRAFTER

Ovanstående iakttagelser visar att det omgående behövs reformer och att Lissabonstrategin måste drivas vidare på ett kraftfullare sätt. De mål som fastställts för utbildningssystemen i det detaljerade arbetsprogram som antogs 2002 kommer att gälla även de kommande åren. De måste naturligtvis vara så flexibla att de kan anpassas till växlande behov. Det är medlemsstaternas ansvar att fastställa vilka områden som är i störst behov av åtgärder med hänsyn till den nationella situationen och de gemensamma målen. För att stödja medlemsstaternas satsningar bör dock åtgärder vidtas på följande tre områden samtidigt och utan dröjsmål:

- Fokusera reformer och investeringar på nyckelområdena.
- Göra livslångt lärande till en konkret verklighet.
- Skapa ett Europa där utbildningen står i centrum.

2.1 Fokusera reformer och investeringar på nyckelområden

I rådets resolution om utvecklingen av humankapital¹ förklarade sig medlemsstaterna vara "eniga om att uppnåendet av målen från Lissabon kommer att innebära ett förstärkt strukturerat samarbete till stöd för utveckling av humankapitalet och säkerställande av en reguljär process för övervakning av resultaten som en del av arbetsprogrammet när det gäller att följa upp målen för utbildningssystemen". Vilka resurser som behövs inom utbildningen, och hur effektivt de utnyttjas, är frågor som bör prioriteras i diskussionerna mellan ministrarna på gemenskapsnivå mot bakgrund av genomförandet av arbetsprogrammet för målen för utbildningssystemen. Medlemsstaterna och kommissionen bör kartlägga områden där samarbetet omgående behöver förstärkas.

De åtgärder som vidtagits i samband med projektet "Utbildningens ekonomi" som kommissionen inlett kommer att bidra till detta arbete, särskilt när det gäller att kartlägga de områden och grupper där investeringar kan få störst effekt. Studier och analyser som genomförts av internationella organisationer, t.ex. OECD, bör utnyttjas fullt ut så att EU kan tillägna sig bästa praxis på internationell nivå.

¹ Rådets slutsatser av den 25 november 2003 om utvecklingen av humankapital för social sammanhållning och konkurrenskraft i kunskapsamhället (EUT C 295, 5.12.2003).

2.1.1 Mobilisera nödvändiga resurser på ett effektivt sätt

I det nuvarande ekonomiska klimatet är det viktigare än någonsin att "avsevärt öka" investeringarna i mänskliga resurser, såsom Europeiska rådet i Lissabon efterlyste, då det är en förutsättning för framtida tillväxt och social sammanhållning. Enligt de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken 2003–2005¹ och de sysselsättningspolitiska riktlinjerna bör aktiva åtgärder vidtas för att främja investeringar i kunskap, bl.a. genom att förbättra utbildningssystemens kvalitet och effektivitet. Dessutom bör utgifter för mänskligt kapital inte betraktas som kostnader utan som investeringar. Den nödvändiga resursförstärkningen bör komma från både offentlig och privat sektor och de olika aktörernas respektive roller och ansvar bör fastställas tydligt och med hänsyn till de olika ländernas system och den nationella situationen. Den nödvändiga ökningen bör kombineras med effektivare resursanvändning, bl. a. genom att investeringarna fokuseras på områden som bidrar till högre kvalitet och relevans och bättre utbildningsresultat, samt genom att investeringarnas inriktning grundas på de enskildas behov.

På nationell nivå

- Ökade offentliga investeringar på vissa nyckelområden: Riktade ökningar av offentliga investeringar kan uppnås inom nuvarande budgetbegränsningar. Detta kan ske genom att ineffektivitet åtgärdas och befintliga resurser på lämpligt sätt omfördelas till utbildning.
- Ökade bidrag från den privata sektorn, särskilt inom högre utbildning, vuxenutbildning och fortbildning inom yrket. På dessa områden måste de offentliga myndigheterna hålla fast vid sin roll, särskilt när det gäller att säkerställa lika tillgång till kvalitetsutbildning, men bidrag från den privata sektorn bör uppmuntras med stimulansåtgärder, med tanke på de krav som kunskapssamhället och budgetbegränsningarna ställer. Särskilt bör ökade privata investeringar återspegla arbetsgivarnas och arbetstagarnas delade ansvar för kompetensutvecklingen.

¹ Rådets rekommendation av den 26 juni 2003 om de allmänna riktlinjerna för medlemsstaternas och gemenskapens ekonomiska politik (perioden 2003–2005). EUT L 195, 1.8.2003.

På gemenskapsnivå

Gemenskapsfinansiering, inbegripet strukturfonderna och Europeiska investeringsbanken¹, måste också spela en allt större roll när det gäller att bidra till utveckling av humankapitalet.

Medlemsstaterna bör utnyttja dem i större grad för investeringar i utbildning, med hänsyn till målen i Lissabonstrategin.

2.1.2 Göra lärar/instruktörsyrket attraktivare

Om reformerna blir en framgång eller inte beror helt på lärarnas motivation och kvalitet. Medlemsstaterna bör därför vid behov och i enlighet med nationell lagstiftning och praxis genomföra åtgärder för att göra läraryrket attraktivare. Detta kan inbegripa åtgärder för att locka dem som har störst talang till yrket och att behålla dem i yrket, bland annat genom goda arbetsvillkor och möjligheter till karriär och utveckling. Dessutom måste lärarna förberedas för sin föränderliga roll i kunskapssamhället och i arbetet med att reformera utbildningssystemen. Särskilt bör medlemsstaterna i enlighet med nationell lagstiftning och praxis ytterligare befästa fortbildningen för lärarna så att de ges möjlighet att ta sig an dessa utmaningar.

2.2 Göra livslångt lärande till konkret verklighet

2.2.1 Globala, sammanhängande och gemensamma strategier

I rådets resolution från juni 2002² betonas att livslångt lärande är en av de vägledande principerna för utbildningspolitiken. De nya kraven på livslångt lärande innebär krav på radikala reformer och genomförandet av verkligt övergripande, sammanhängande och samordnade nationella strategier som beaktar det europeiska sammanhanget.

Satsningar bör i synnerhet göras på följande områden:

¹ Europeiska investeringsbankens initiativ "Innovation 2010".

² Rådets resolution om livslångt lärande av den 27 juni 2002, EGT C 163, 9.7.2002.

Se till att alla medborgare får de grundläggande färdigheter de behöver

Personlig utveckling och självförverkligande, social och yrkesmässig integration och all vidareutbildning bygger på att alla när den obligatoriska skolgången är avslutad har förvärvat de grundläggande färdigheter som är nödvändiga. För dessa är medlemsstaterna ansvariga och de bör inbegripa färdigheter i att kommunicera på modersmålet och på främmande språk, baskunskaper i matematik, vetenskap och teknik, informationsteknik, inläringsteknik, social och medborgerlig kompetens, företaganda och kulturell medvetenhet. I detta sammanhang bör medlemsstaterna särskilt verka på följande områden:

- Utveckla en sammanhängande språkpolitik, inbegripet relevant lärarutbildning. Ungdomar, deras familjer och privata och offentliga organ bör också göras mer medvetna om fördelarna med att lära sig flera språk och att bevara den språkliga mångfalden. I detta sammanhang uppmanade rådet nyligen medlemsstaterna att "så långt det är möjligt vidta de åtgärder de anser lämpliga för att erbjuda elever möjligheten att lära sig två, eller om det är lämpligt, fler språk utöver modersmålet"¹.
- Ytterligare uppmuntra utvecklingen av en vetenskaplig och teknisk kultur. För detta krävs att man reformerar undervisningsmetoderna. Särskilt bör åtgärder vidtas för att motivera ungdomar, i synnerhet flickor, att välja vetenskapliga och tekniska studier och karriärvägar.
- Ytterligare främja företagandan. Detta bör resultera i att kreativitet och initiativförmåga utvecklas. Arbetet bör bedrivas ämnesövergripande. Skolorna bör också få rätt att bedriva verksamhet som främjar företaganda och färdigheter i fråga om företagande.

Mot denna bakgrund bör IKT-relaterade tjänster utvecklas ytterligare så att deras potential används bättre i undervisningsmetoder och organisation och för att engagera eleverna i större utsträckning.

¹ Rådets resolution av den 14 februari 2002 om främjande av språklig mångfald och språkinläring inom ramen för genomförandet av målsättningarna för Europeiska språkåret 2001 (EGT C 50, 23.2.2002).

Skapa inlärningsmiljöer som är öppna, attraktiva och tillgängliga för alla

- Lärare och utbildare bör uppmuntras till att anpassa sina inlärnings- och utbildningsmetoder med tanke på en förändrad lärarroll. Härvidlag kan integrationen av IKT spela en viktig roll för att utveckla innovativ och effektiv pedagogik anpassad till elevernas särskilda behov.
- Flexibla och öppna ramar för kvalifikationer och kompetens bör utvecklas. Ett sådant arbetssätt skulle uppmuntra livslångt lärande och arrangemang för att erkänna kompetens som har förvärvats i icke-formella och informella sammanhang.
- Informations- och vägledningstjänsternas roll, kvalitet och samordning bör förstärkas för att stödja lärande i alla åldrar och i olika miljöer, för att ge medborgarna möjlighet att själva sköta sin utbildning och sitt arbete, och i synnerhet göra det lättare för dem att få tillgång till och dra nytta av olika utbildnings- och karriärmöjligheter. Vederbörlig hänsyn bör tas till de olika målgruppernas särskilda krav och behov.
- Partnerskap på alla nivåer (nationell, regional, lokal nivå och sektorsnivå) bör stärkas för att, med tanke på ansvarsfördelningen, uppnå fullt deltagande från alla parter (institutioner, arbetsmarknadens parter, elever, lärare, det civila samhället osv.) i utvecklingen av utbildningssystem som är flexibla, effektiva och öppna mot omvärlden.

I linje med utbildningsriktlinjerna och i enlighet med rådets resolution om livslångt lärande bör medlemsstaterna öka sina satsningar på att utveckla och genomföra sammanhängande och övergripande strategier för livslångt lärande. Det är önskvärt att sådana strategier införs senast 2006. De bör omfatta alla nivåer och dimensioner (både formella och icke-formella) av systemen och utarbetas med deltagande av alla berörda aktörer, inklusive arbetsmarknadens parter. Med tanke på detta ser rådet och kommissionen fram emot de europeiska arbetsmarknadsparternas årsrapport om genomförandet av deras åtgärdsram för en livslång utveckling av kompetens och kvalifikationer¹.

¹ "En åtgärdsram för en livslång utveckling av kompetens och kvalifikationer" undertecknad av ETUC, UNICE/UEAPME och CEEP den 28 februari 2002.

2.2.2 Koncentrera insatserna på utsatta grupper

Ungdomar, högkvalificerade personer och yrkesaktiva är de som har bäst möjligheter till livslångt lärande. De är medvetna om de fördelar det medför att uppdatera sina färdigheter, och är därför motiverade.

Däremot har missgynnade grupper, t.ex. lågutbildade eller lågkvalificerade, äldre arbetstagare, utsatta grupper, de som bor i mindre gynnade områden eller ytterområden samt människor med inlärningssvårigheter eller funktionshinder ofta mindre kunskap om de utbildningsmöjligheter som finns. De anser att institutioner och program inte är relevanta för deras behov. Med tanke på Lissabonmålen om konkurrenskraft och social sammanhållning är det viktigt att i fortsättningen göra utbildningen till en del av politiken för social integration.

I rådets resolution om att förhindra och motverka avbruten skolgång och svårigheter¹ sägs att det är skolans främsta uppgift att genom undervisningen verka för att alla ungdomar skall lyckas med sin utbildning genom att stödja deras strävanden och lyfta fram deras förmåga. Det är dessutom viktigt att öka de missgynnade gruppernas medvetenhet om fördelarna med utbildning och att göra utbildningssystemen attraktivare, mer tillgängliga och bättre anpassade till dessa gruppers behov. Härvidlag bör betoningen ligga på förebyggande, tidig upptäckt och individuell uppföljning av dem som ligger i riskzonen. I gemenskapens uppföljning av genomförandet av de nationella strategierna för livslångt lärande kommer man att ägna särskild uppmärksamhet åt detta.

2.2.3 Tillämpa gemensamma europeiska referenser och principer

Gemensamma europeiska referenser och principer kan ge ett mycket användbart stöd till den nationella politiken. Sådana gemensamma referenser och principer innebär visserligen inga krav på medlemsstaterna, men bidrar till att utveckla ömsesidigt förtroende mellan nyckelaktörerna och uppmuntra reformer. Dessa gemensamma referenser och principer utvecklas med hänsyn till ett antal aspekter på livslångt lärande som en del i genomförandet av arbetsprogrammet för målen för utbildningssystemen och av Köpenhamnsförklaringen.

¹ Rådets resolution av den 25 november 2003 om att göra skolan till en öppen inlärningsmiljö för att förhindra och motverka avbruten skolgång och svårigheter bland ungdomar samt gynna deras sociala integration (EUT C 295, 5.12.2003).

De gäller följande områden:

- De basfärdigheter som alla bör kunna förvärva och som är en förutsättning för att lyckas med vidare utbildning.
- De färdigheter och kunskaper lärare behöver för att kunna hantera sin föränderliga roll.
- Rörlighet av god kvalitet.
- Validering och erkännande av icke-formellt och informellt lärande.
- Tillhandahållande av vägledningstjänster.
- Kvalitetssäkring av yrkesutbildningen.
- Ett europeiskt system för överföring av studiemeriter inom yrkesutbildning.

Utvecklingen av dessa europeiska gemensamma referenser och principer bör prioriteras, och de bör genomföras på nationell nivå, med beaktande av den nationella situationen och med respekt för medlemsstaternas kompetens.

2.3 Skapa ett utbildnings Europa

2.3.1 Behovet av en europeisk ram för kvalifikationer

Den europeiska arbetsmarknaden kan inte fungera smidigt och effektivt utan en europeisk ram som gemensam referens för erkännande av kvalifikationer och kunskap. Detta är en fråga som får avsevärda konsekvenser för alla medborgare och för samhället självt: lika möjligheter på den europeiska arbetsmarknaden och utvecklingen av det europeiska medborgarskapet beror också på i vilken utsträckning EU-medborgarna kan få sina utbildningsbevis erkända överallt inom Europa. Med tanke på mångfalden i Europa i fråga om strukturer och organisation är inlärningsresultaten och den kompetens som förvärvats genom programmen eller utbildningsperioderna viktiga referensnivåer för att beskriva kvalifikationer.

En sådan ram bör naturligtvis grundas på de nationella ramverken, som i sin tur måste vara sammanhängande och omfatta högre utbildning och yrkesutbildning. Ömsesidigt förtroende kräver kvalitetssäkringsinstrument som är kompatibla och trovärdiga och kan erkännas ömsesidigt.

I detta avseende bör den gemensamma ramen för kvalitetssäkring av yrkesutbildningen (som del av uppföljningen av Köpenhamnsförklaringen) och "utveckling av en gemensam uppsättning normer, förfaranden och riktlinjer för kvalitetssäkring" ¹(i samband med Bologna processen och som en del av arbetsprogrammet när det gäller att följa upp målen för utbildningssystemen²) vara högprioriterade för Europa.

2.3.2 Öka rörligheten genom att undanröja hinder och aktivt främja den

Flera av de åtgärder som omtalas i de tidigare avsnitten kommer att bidra till ökad rörlighet, särskilt utvecklingen av en europeisk ram för kvalifikationer. Även inom ramen för Bologna processen åtog sig ministrarna nyligen att främja rörligheten, särskilt genom åtgärder för göra det möjligt att ta med sig nationella lån och stipendier. Det finns dock fortfarande administrativa och rättsliga hinder för rörligheten, särskilt när det gäller erkännande av meriter och kvalifikationer.

Medlemsstaterna bör vidta lämpliga åtgärder för att undanröja sådana hinder. Vidare bör medlemsstaterna ge nödvändigt ekonomiskt stöd inom ramen för och utanför gemenskapsprogrammen, inrätta en lämplig organisatorisk ram för att förbättra rörlighetens kvalitet samt utveckla virtuell rörlighet, särskilt i grundskolor och gymnasier. Rörlighet i inlärnings- och utbildningssyfte bör ökas på alla nivåer, i synnerhet som en del av gemenskapens utbildningsprogram. Särskild uppmärksamhet bör riktas mot rörlighet för lärare och utbildare som en del i deras karriärutveckling samt mot personer inom yrkesutbildningen.

¹ Genomförande av det europeiska området för högre utbildning. Kommuniké från konferensen med ministrarna med ansvar för högre utbildning i Berlin den 19 september 2003.

² Mål 3.5: Att förstärka det europeiska samarbetet.

2.3.3 Stärka den europeiska dimensionen i utbildningen

Femtio år efter det att det europeiska samarbetet inleddes visar EU-medborgarna fortfarande inte tillräckligt intresse för det och stöder det inte heller fullständigt. Det har gjorts framsteg, främst tack vare de effekter gemenskapsåtgärder och -program har haft på områdena utbildning och ungdom, men trots det bekräftar undersökningar regelbundet att det finns stort behov av att stärka Europeiska unionens förankring bland dess medborgare¹.

Denna fråga stod i centrum för det arbete som utfördes av konventet om EU:s framtid, som hade som mål att få européerna att i större omfattning ställa sig bakom idén om europeisk integration. Här spelar skolan en viktig roll för att informera om och skapa förståelse för den europeiska integrationen.

Alla utbildningssystem bör kunna säkerställa att deras elever i slutet av sin utbildning har den kunskap och de färdigheter de behöver för att vara förberedda på sin roll som framtida EU-medborgare. Detta kräver bl.a. att språkundervisningen förstärks på alla nivåer, och att den europeiska dimensionen stärks i lärarutbildningen och i grundskolans och gymnasieskolans läroplaner.

¹ "Public Opinion in the European Union", Eurobarometer 59 (juni 2003).
Europeiska kommissionen, GD Press och kommunikation.

AVSNITT III: HÖGRE PROFIL FÖR "UTBILDNING 2010"

3.1 Öka det europeiska arbetsprogrammets synlighet

Programmet "Utbildning 2010" kan bara lyckas på nationell nivå och gemenskapsnivå om det får sin rättmätiga plats i den övergripande Lissabonstrategin. De två första årens erfarenheter visar att det finns behov av att höja programmets profil överlag. Om utbildning skall vara en drivande kraft i Lissabonstrategin måste "Utbildning 2010" beaktas på lämpligt sätt vid utformningen av den nationella politiken.

I framtiden bör länderna bättre styra sin energi och åtgärda den nuvarande bristen vad gäller intressenternas och det civila samhällets engagemang så att programmet blir synligare och får större effekt på nationell nivå. Löpande åtgärder för att informera om och optimalt utnyttja programmet behövs både på nationell nivå och på gemenskapsnivå.

3.2 Genomföra processen på ett effektivare sätt

- Det är väsentligt att på bästa sätt utnyttja den öppna samordningsmetoden, anpassad till utbildningsområdet, för att uppnå största möjliga effektivitet. Arbetsprogrammet "Utbildning 2010" är ett komplext program som tagit avsevärda finansiella och mänskliga resurser i anspråk, vilket gjort det möjligt att bana väg för samarbete. Framöver kommer åtgärder att vidtas för att bättre definiera arbetsgruppernas mandat, rationalisera metoderna och stärka synergierna. Man kan också utveckla och tillämpa relevanta former av expertgranskning så att små grupper av länder kan arbeta tillsammans i frågor av gemensamt intresse.
- Om verksamheten skall få önskad effekt krävs också sammanhållning mellan olika initiativ som tas på utbildningsområdet. Senast 2006 bör man ha förverkligat insatserna på europeisk nivå för allmän och yrkesinriktad utbildning (prioriteringar och uppföljning av Köpenhamnsförklaringen), livslångt lärande (uppföljning av rådets resolution) och rörlighet (genomförande av rekommendationer och handlingsplan för rörlighet).

För de 31 länder som deltar i "Utbildning 2010" bör samordningen med Bolognaprocessen också förstärkas. Generellt sett kommer det framöver att vara svårare att motivera fristående parallella åtgärder, vare sig inom högre utbildning eller yrkesutbildning, såvida de inte uppenbart är mera omfattande och effektiva.

- Det arbete som hittills utförts har koncentrerats på nyckelområden där det saknas relevanta och jämförbara data för att övervaka vilka framsteg som gjorts i förhållande till de fastställda målen. Kvaliteten på och jämförbarheten i befintliga indikatorer måste förbättras, särskilt på området för livslångt lärande, och ses över regelbundet. Det bör fastställas prioriteringar för att utveckla en begränsad uppsättning nya indikatorer där man beaktar det arbete som utförts av organ som är verksamma på området. Den ständiga gruppen för indikatorer och samtliga befintliga arbetsgrupper anmodas att före utgången av 2004 föreslå en begränsad lista över nya indikatorer och information om hur de skall utvecklas. På grundval av detta kommer kommissionen att överlämna en lista över nya indikatorer för behandling i rådet. Följande områden bör beaktas särskilt: Grundläggande färdigheter, särskilt inlärningsteknik; effektiva investeringar; fortbildning av lärare; IKT; rörlighet; samt vuxenutbildning och yrkesutbildning.

3.3 Stärka samarbetet och övervaka framstegen

För att inte tappa fart anser rådet och kommissionen att det är viktigt att inrätta en regelbunden uppföljning av framstegen mot de gemensamma målen för utbildningssystemen. Detta är ett viktigt steg framåt när det gäller att öka genomslagskraften och effektiviteten i den öppna samordningsmetoden på utbildningsområdet. Samtidigt skulle en sådan uppföljningsmekanism undvika att allt för mycket byråkrati skapades.

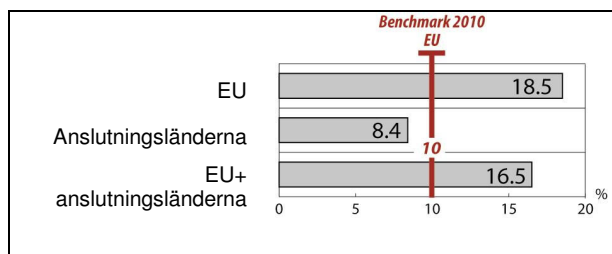
Vartannat år kommer rådet och kommissionen att lägga fram en gemensam rapport inför Europeiska rådets vårmöte om genomförandet av arbetsprogrammet ("Utbildning 2010") om uppföljningen av målen för utbildningssystemen (dvs. 2006, 2008 och 2010). I samband med detta skall medlemsstaterna ge kommissionen den nödvändiga informationen om åtgärder som vidtagits och framsteg som gjorts på nationell nivå i riktning mot de gemensamma målen. När så är möjligt skall detta samordnas med rapporteringen om den politik som rör sysselsättning och social integration i Europa.

Av denna information från medlemsstaterna bör det framgå hur reformer och åtgärder prioriteras på nationell nivå beroende på situationen i de enskilda länderna. Den kan ersätta de särskilda rapporter som för närvarande krävs inom ramen för genomförandet av handlingsplanen för rörlighet och uppföljningen av rådets resolution om livslångt lärande. Inom ramen för ett integrerat arbetssätt skulle denna information också omfatta genomförandet av Köpenhamnsförklaringen och vissa aspekter av Bolognaprocessen.

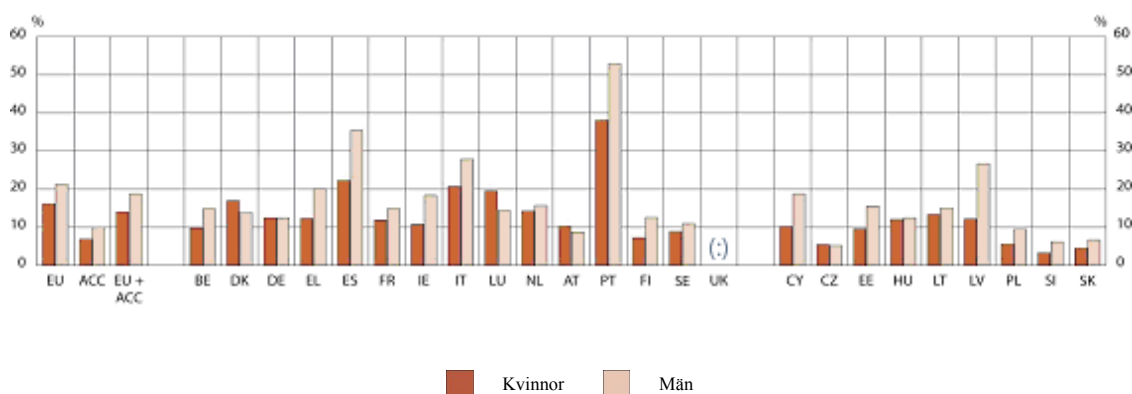
STATISTIKBILAGA

ELEVER SOM LÄMNAR SKOLAN I FÖRTID

Andel av befolkningen i åldern 18–24 år som endast har högstadietutbildning och som inte studerar (2002)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Totalt	12,4	15,4	12,5	16,1	29,0	13,4	14,7	24,3	17,0	15,0	9,5	45,5	9,9	10,0	17,7
Kvinnor	9,9	17,0	12,5	12,3	22,3	11,9	10,8	20,7	19,6	14,3	10,3	38,1	7,3	8,9	16,6
Män	14,9	13,8	12,5	20,1	35,4	14,9	18,4	27,9	14,4	15,7	8,8	52,9	12,6	11,0	18,8

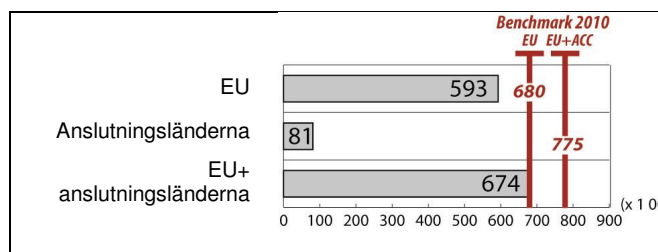
	EU	AL	EU + AL		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Totalt	18,5	8,4	16,5		14,0	5,4	12,6	12,3	14,3	19,5	7,6	4,8	5,6
Kvinnor	16,1	6,9	14,2		10,2	5,5	9,6	12,1	13,4	12,2	5,6	3,3	4,6
Män	20,9	10	18,7		18,8	5,2	15,6	12,5	15,1	26,7	9,5	6,2	6,7

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning

Kommentar: Uppgifterna för UK endast preliminära. Malta: Uppgifter saknas.

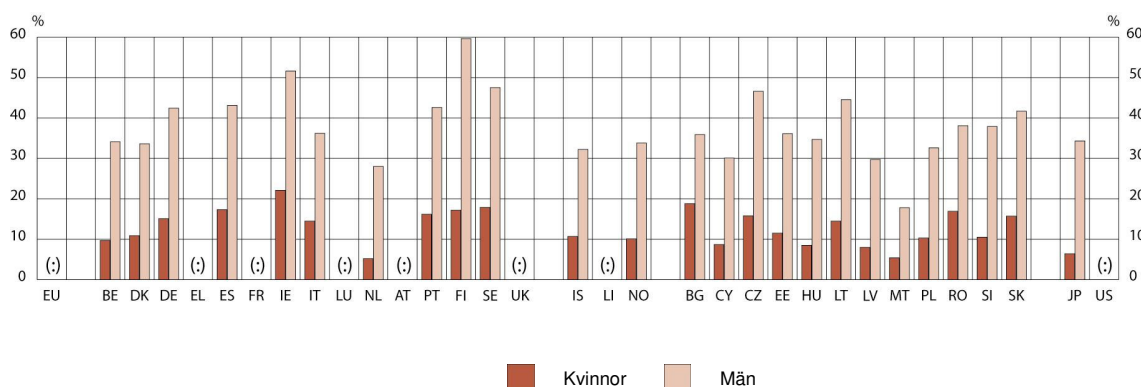
För närvarande är den genomsnittliga andelen elever som lämnar skolan i förtid 18,5 % i EU. I anslutningsländerna är det endast 8,4 % av befolkningen i åldern 18–24 år som lämnar skolan med bara högstadietutbildning. Dessa länder har alltså bättre resultat än EU-länderna när det gäller elever som slutar skolan i förtid. I många länder har denna siffra minskat stadigt sedan början av 1990-talet. Detta gäller bl.a. Grekland, Frankrike och Luxemburg. I Danmark och Portugal bröts däremot den nedåtgående trenden i mitten av 90-talet, och nivån närmar sig nu siffrorna från början av 90-talet.

Antalet utexaminerade från högskoleutbildning (ISCED nivå 5A, 5B och 6) i matematik, naturvetenskap eller teknik (2001)

Källa: Eurostat, UOE

Studenter vid utbildningar i matematik, naturvetenskap och teknik jämfört med det totala antalet studenter vid universitet/högskolor (ISCED-nivå 5A, 5B och 6) (2001)

	EU	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Totalt	(:)	21,2	20,8	29,1	(:)	29,5	(:)	35,5	24,0	16,8	16,5	(:)	27,5	36,8	30,0	27,9
Kvinnor	(:)	9,7	10,9	15,1	(:)	17,3	(:)	22,1	14,5	(:)	5,2	(:)	16,2	17,2	17,9	16,0
Män	(:)	34,1	33,6	42,4	(:)	43,1	(:)	51,6	36,2	(:)	28,0	(:)	42,6	59,6	47,5	42,3

	IS	LI	NO	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
Totalt	18,7	(:)	19,8	26,2	17,7	31,3	21,3	20,4	26,6	16,3	11,0	19,9	26,9	22,5	28,3	21,9	(:)
Kvinnor	10,7	(:)	10,1	18,8	8,7	15,8	11,5	8,5	14,5	8,0	5,4	10,3	16,9	10,5	15,7	6,4	(:)
Män	32,2	(:)	33,8	35,9	30,1	46,6	36,1	34,7	44,5	29,7	17,8	32,6	38,1	37,9	41,7	34,3	(:)

Källa: Eurostat, UOE

Ytterligare kommentarer: DK, FR, IT, L, FI, UK och CY – uppgifterna gäller år 2000. Grekland: Uppgifter saknas. Uppgifterna för UK endast preliminära.

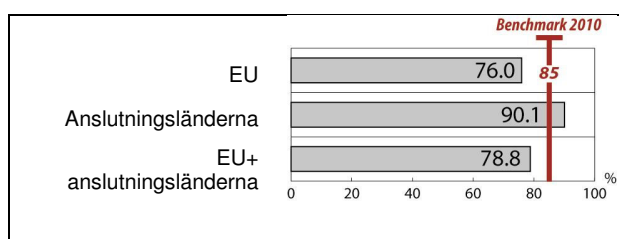
Enligt tillgängliga uppgifter¹ behöver EU-15 öka antalet personer som tar examen i matematik, naturvetenskap och teknik med nästan 90 000 personer per år till 2010. Efter unionens utvidgning 2004 är det europeiska referenskriteriet naturligtvis högre, och EU-25 kommer att behöva öka antalet personer som tar examen på dessa områden med mer än 100 000 om året.

När man tittar på antalet personer som skriver in sig vid utbildningar i matematik, naturvetenskap och teknik på högskolenivå är det tydligt att obalansen mellan könen är en mycket viktig fråga, något som understryks i rådets slutsatser om europeiska referenskriterier. Faktum är att Irland är det enda landet där fler än 20 % av de kvinnliga studenterna väljer dessa ämnen. I Nederländerna och Belgien är det färre än 10 %. Detta är också fallet i flera av anslutningsländerna (Cypern, Lettland, Malta och Ungern). Att åtgärda obalansen mellan könen bidrar till målet att öka det totala antalet studenter som tar examen på dessa områden.

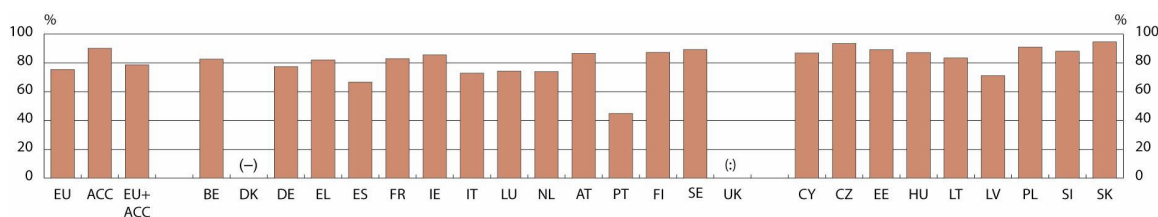
När andelen manliga studenter analyseras kan man konstatera att dessa områden är mest populära bland män i Irland och Finland (fler än 50 % av de manliga studenterna läser dessa ämnen). Dessa skillnader mellan länderna vad gäller andelen studenter som väljer matematik, naturvetenskap eller teknik ger också skillnader i antalet personer som tar examen i dessa ämnen sett som procentandel av alla studenter som tar examen.

¹ Uppgifterna om examina, bl.a. uppdelat på kön, uppvisar för närvarande brister när det gäller jämförbarheten, vilket beror på sättet att beräkna antalet utexaminerade i vissa länder.

Andel 22-åringar med minst avslutad gymnasieutbildning
(ISCED-nivå 3) (2002)¹

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning

BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
82,6	(-)	77,4	82,1	66,6	82,9	85,6	72,9	74,2	73,9	86,5	44,9	87,3	89,3	78,7

EU	AL	EU + AL		CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
76,0	90,1	78,8		86,9	93,4	89,2	87,2	83,5	71,2	91,0	88,1	94,6

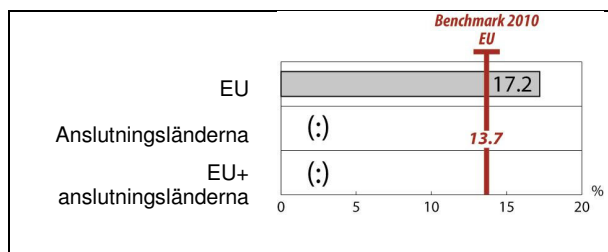
– Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning 2002

- Kommentarer:
1. Jämförbara uppgifter från Danmark om andelen 22-åringar med avslutad utbildning finns ännu inte tillgängliga. Strukturindikatorn för utbildningsnivån visar dock att 79,6 % av 20–24-åringarna i Danmark hade minst avslutad gymnasieutbildning (2002).
 2. Uppgifter för UK endast preliminära. Malta: Uppgifter saknas.

I dagsläget är nivån 76 % i hela unionen. Även om denna siffra bara ökat något i många länder under de senaste åren är det viktigt att komma ihåg att andra länder, som Portugal, gjort stora framsteg. I genomsnitt har nära 79 % av alla 22-åringar i EU och anslutningsländerna avslutad gymnasieutbildning. I många EU-länder, t.ex. Belgien, Frankrike, Grekland, Irland, Österrike, Finland och Sverige är denna siffra över 80 %. Portugal har den lägsta siffran (45 %), en nivå som dock ökat snabbt under senare år. Genomsnittet i anslutningsländerna är 90,1 % med avslutad gymnasieutbildning. I samtliga anslutningsländer ligger siffran runt EU-genomsnittet eller över. Särskilt anmärkningsvärda är Slovakien (94,6 %), Tjeckien (93,4%) och Polen (91,0 %).

¹ Den indikator som redovisas här valdes i enlighet med det referenskriterium som rådet antagit för 22-åringar. Indikatorn anses dock av Eurostat ha begränsad validitet på grund av det relativt sett lilla urval den baseras på inom ramen för arbetskraftsundersökningen. När referenskriteriet följs upp kommer denna indikator att användas tillsammans med strukturindikatorn för utbildningsnivån baserad på andelen av befolkningen i åldern 20–24 år med minst avslutad gymnasieutbildning.

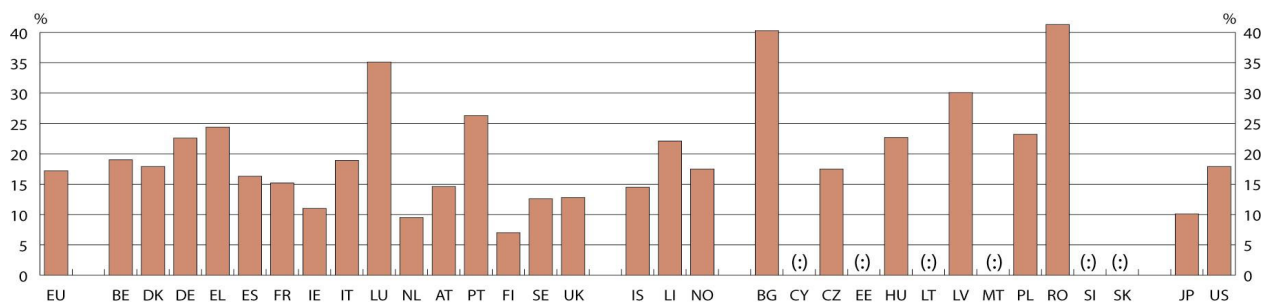
Andel elever med läsförståelse nivå 1 och lägre (PISA-skalan), 2000

Källa: OECD, PISA 2000-databaser¹

Kommentar:

Senast år 2010 skall andelen 15-åringar med otillräcklig läsförståelse i EU ha minskat med minst 20 % jämfört med år 2000. År 2000 var andelen 15-åringar med läsförståelse motsvarande nivå 1 eller lägre 17,2 % i EU. Referenskriteriet har därför fastställts till 13,7 %.

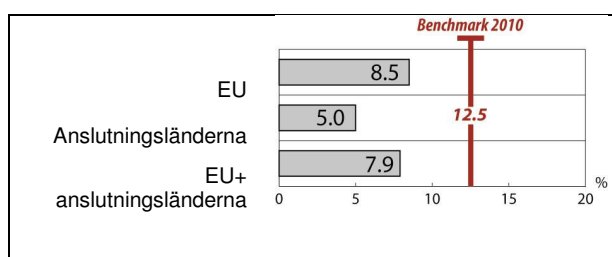
EU	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK	
17,2	19,0	17,9	22,6	24,4	16,3	15,2	11,0	18,9	35,1	9,5	14,6	26,3	7,0	12,6	12,8	
IS	LI	NO	BG	CZ	EE	CY	LV	LT	HU	MT	PL	RO	SI	SK	JP	US
14,5	22,1	17,5	40,3	17,5	(:)	(:)	30,1	(:)	22,7	(:)	23,2	41,3	(:)	(:)	10,1	17,9

Källa: OECD, PISA 2000-databaser

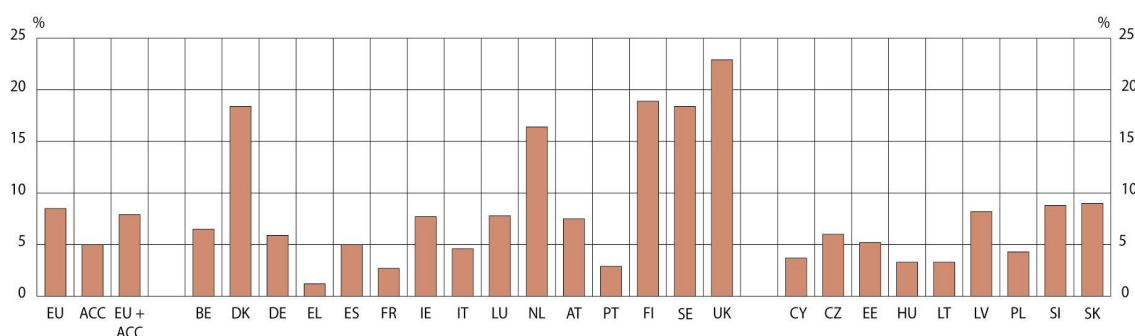
Av tabellen framgår att i genomsnitt 17,2 % av 15-åringarna i medlemsstaterna är lågpresterande. Enligt det europeiska referenskriterium som rådet antagit skall denna andel minska med 20 % till 13,7 % senast år 2010. I Finland, Nederländerna, Irland, Österrike, Sverige och Förenade kungariket är färre än 15 % av 15-åringarna lågpresterande enligt PISA-undersökningen av läsförståelse. I andra EU-länder är andelen elever större. I Tyskland, Grekland, Luxemburg och Portugal är fler än 20 % av eleverna lågpresterande enligt undersökningen. I Bulgarien och Rumänien överstiger siffran 40 %.

¹ Nederländernas resultat har endast delvis publicerats i OECD:s Pisa-rapport, eftersom Nederländerna inte uppfyllde den svarsfrekvens på 80 % som krävdes.

Andel av befolkningen i åldern 25–64 år som deltagit i utbildning under de fyra veckorna innan undersökningen genomfördes (2002)

Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning

	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
Totalt	6,5	18,4	5,9	1,2	5,0	2,7	7,7	4,6	7,8	16,4	7,5	2,9	18,9	18,4	22,9
Kvinnor	6,3	20,7	5,6	1,1	5,4	3,0	8,8	4,7	6,6	15,9	7,4	3,3	21,4	21,2	26,8
Män	6,8	16,1	6,2	1,2	4,5	2,4	6,5	4,5	9,1	16,9	7,6	2,4	16,5	15,6	19,3

	EU	AL	EU + AL	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	PL	SI	SK
Totalt	8,5	5,0	7,9	3,7	6,0	5,2	3,3	3,3	8,2	4,3	8,8	9,0
Kvinnor	9,2	5,4	8,5	3,8	5,8	6,7	3,7	4,2	10,9	4,7	9,2	9,4
Män	7,9	4,5	7,3	3,6	6,2	3,6	2,9	2,3	5,2	3,9	8,4	8,7

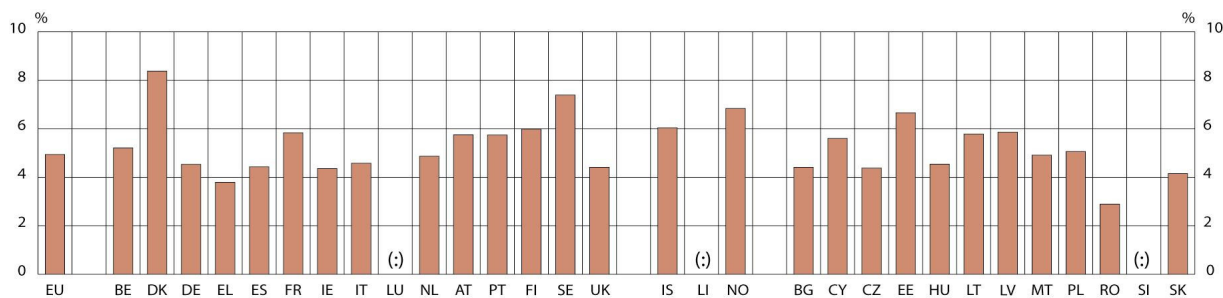
Källa: Eurostat, arbetskraftsundersökning Kommentar: FR: Uppgifter om utbildning insamlas om dessa är på gång vid tidpunkten för undersökningen, istället för under de 4 veckor som föregår undersökningen som i de övriga länderna Ytterligare kommentar: Malta: Uppgifter saknas.

Genomsnittet i EU-15 är 8,5%, dvs. under en månad har 8–9 personer av 100 deltagit i någon form av utbildning¹. Den genomsnittliga tendensen i EU-15 under de senaste fyra åren har varit stabil. Denna siffra kommer dock att sjunka i samband med utvidgningen eftersom det uppskattade genomsnittet för anslutningsländerna för 2002 är 5,0 %. Det finns en stor variation mellan länderna. De fyra länder som har bäst resultat är Förenade kungariket, Sverige, Finland och Danmark, tätt följda av Nederländerna. Genomsnittet i dessa länder är 20 %, medan andra medlemsstater och anslutningsländerna har betydligt lägre siffror.

¹ Kommissionen förbereder för närvarande en undersökning om vuxenutbildning. Det sista utkastet till undersökning kommer att läggas fram i slutet av 2004 och baseras på rekommendationer från en arbetsgrupp som för närvarande utarbetar den metod som behövs. Undersökningen förväntas redovisa deltagandet i livslångt lärande på ett mer övergripande sätt.

INVESTERINGAR I MÄNSKLIGA RESURSER

1. Offentliga utgifter för utbildning som procent av BNP, 2000

EU-15	EU + AL	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
4,94	4,94	5,21	8,38	4,53	3,79	4,43	5,83	4,36	4,58	(:)	4,87	5,75	5,74	5,99	7,39	4,41

IS	LI	NO	AL	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
6,04	(:)	6,84	4,86	4,41	5,60	4,38	6,66	4,54	5,78	5,86	4,91	5,06	2,89	(:)	4,15

Källa: Eurostat, UOE

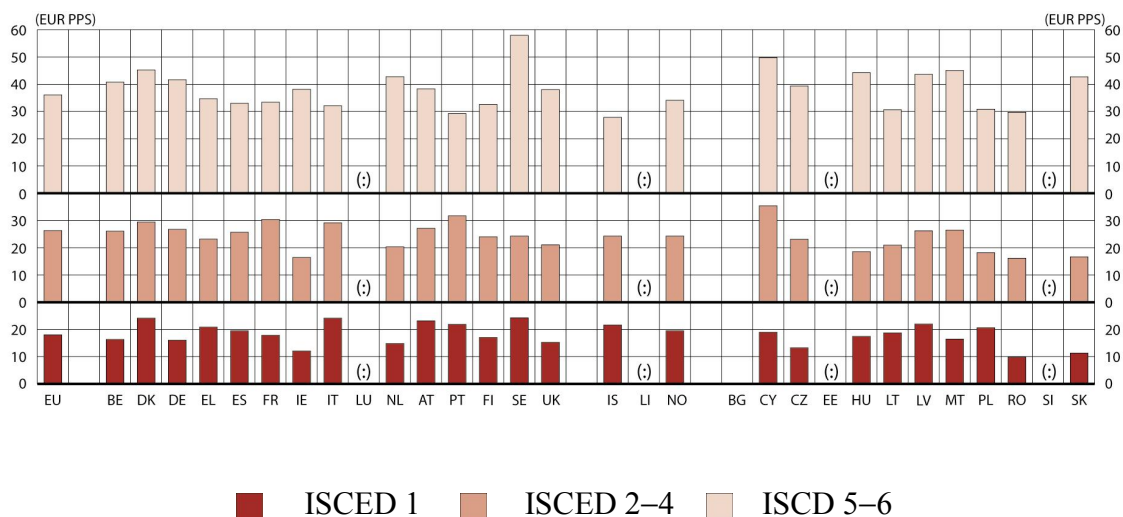
Uppgifterna visar tydligt att offentliga utgifter för utbildning som procent av BNP skiljer sig mycket åt mellan länderna. I Danmark och Sverige är det mer än 7 % av BNP. I vissa länder (Belgien, Frankrike, Österrike, Portugal och Finland) är det 5–6 % av BNP. I Tyskland, Grekland, Spanien, Italien, Irland, Nederländerna och Förenade kungariket är det mindre än 5 %. Utbildning är också en stor budgetpost i anslutningsländerna. I Estland är de offentliga utgifterna för utbildning mer än 6 % av BNP. De uppgår till mellan 5 och 6 % av BNP i Cypern, Lettland, Litauen och Polen.

Under perioden 1995–2000 minskade de offentliga utgifterna för utbildning som andel av BNP något överlag, och ökade endast i fyra länder. Endast i Grekland har en mer omfattande ökning skett, medan utgifterna har minskat avsevärt i Irland, Finland och Förenade kungariket¹. Detta måste ses mot bakgrund av den demografiska utvecklingen, då den största delen av de offentliga utgifterna för utbildning är avsedda för ungdomar, och den andel av befolkningen som är under 25 år minskade med 1,5 procentenheter i EU under perioden 1995–2000. Samtidigt visar uppgifterna att andelen ungdomar som studerar och de kvalifikationer de erhåller fortsätter att öka.

¹ Denna iakttagelse bör nyanseras vad gäller Irland och Finland p.g.a. den snabba ökningen av BNP i dessa länder. I Irland fördubblades t.ex. de totala utgifterna för utbildning mellan 1993 och 2000, samtidigt som BNP ökade med 140 % (i nominella belopp). Det rör sig alltså om en minskning trots den snabba ökningen i absoluta siffror.

2. Totala utgifter för utbildningsanstalter per elev/student och utbildningsnivå i förhållande till BNP per capita (2000)

Indikatorn visar att anslutningsländerna sett till de totala utgifterna per elev/student i förhållande till BNP per capita ligger på nästan samma nivå som de nuvarande medlemsstaterna. I Belgien, Danmark, Tyskland, Nederländerna och Sverige uppgår utgifterna per elev/student i förhållande till BNP per capita för eftergymnasial utbildning till mer än 40 %. Detsamma gäller Cypern, Ungern, Lettland, Malta och Slovakien. Frankrike och Portugal har (med 30 %) de högsta utgifterna per elev/student i förhållande till BNP per capita för gymnasieutbildning. Detsamma gäller Cypern. De totala utgifterna per elev i förhållande till BNP per capita för grundskolenivån uppgår till mer än 20 % i Danmark, Grekland, Italien, Österrike, Portugal, Sverige, Lettland och Polen.

	EU	BE	DK	DE	EL	ES	FR	IE	IT	LU	NL	AT	PT	FI	SE	UK
	36,1	40,8	45,3	41,7	34,7	33,0	33,3	38,1	32,2	:	42,8	38,3	29,3	32,6	57,8	38,0
	26,3	26,1	29,5	26,8	23,2	25,7	30,3	16,4	29,2	:	20,3	27,1	31,7	24,0	24,2	21,0
	18,0	16,3	24,2	16,1	20,9	19,5	17,8	12,1	24,2	:	14,8	23,1	21,9	17,1	24,2	15,2

	IS	LI	NO	EU+A L	AL	BG	CY	CZ	EE	HU	LT	LV	MT	PL	RO	SI	SK
	27,9	(:)	34,2	36,6	35,4	(:)	49,9	39,4	(:)	44,1	30,6	43,6	45,0	30,8	29,7	(:)	42,7
	24,3	(:)	24,3	26,1	20,1	(:)	35,5	23,1	(:)	18,5	20,9	26,2	26,4	18,1	16,2	(:)	16,6
	21,6	(:)	19,5	17,4	18,3	(:)	19,0	13,2	(:)	17,4	18,7	22,0	16,4	20,6	9,9	(:)	11,3

Källa: Eurostat, UOE.